

УДК 659.4
DOI: 10.60022/3(5)-44S

Охотніков Андрій Вікторович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
ПВНЗ «Європейський університет», Україна

Okhotnikov Andrii

PhD student,

European University, Ukraine

ORCID: 0009-0005-3725-1086

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗОВНІШНІХ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ: ОСНОВНІ ЧИННИКИ

Анотація. В статті аналізується питання щодо процесу визначення зовнішніх стейкхолдерів підприємствами нафтогазового комплексу України. Наголошується, що нафтогазовий сектор займає особливе місце в структурі сучасної світової економіки. Ключова його ознака – переплетення суто економічних, політичних та соціальних інтересів індивідуумів, корпорацій та національних держав. Вихідною гіпотезою дослідження стала теза, що ключовими чинниками формування множини зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового комплексу є: контроверсійний характер географічних факторів розташування запасів, а також попиту та пропозиції нафти і газу; особливості функціонування конкурентних механізмів в глобальній економіці; роль держави-регулятора та держави-власника; характеристики виробничого процесу в галузі; значний позаекономічний вплив сектору; парадигма «зеленої» економіки та її поширення. Кожен із виділених факторів досліджено з точки зору впливу на формування множини зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового комплексу. Складність та неоднорідність нафтогазового комплексу, логічна взаємопов'язаність його складників суттєво ускладнюють ідентифікацію стейкхолдерів кожного конкретного підприємства та вимагають в подальшому розробки відповідних методичних підходів.

Ключові слова: стейкхолдери, зовнішні стейкхолдери, економічні інтереси стейкхолдерів, нафтогазовий комплекс, підприємства нафтогазового комплексу, нафта, газ.

IDENTIFICATION OF EXTERNAL STAKEHOLDERS OF OIL AND GAS COMPANIES: KEY FACTORS

Abstract. The article analyzes the process of identifying external stakeholders of oil and gas companies in Ukraine. It is emphasized that the oil and gas sector occupies a special place in the structure of the modern global economy. Its key characteristic is the intertwining of purely economic, political, and social interests of individuals, corporations, and nation-states. This significantly broadens the range of potential external stakeholders and complicates the process of their identification. For Ukraine, the functioning of oil and gas companies is of critical importance, particularly given the country's dependence on imports of petroleum products.

The initial research hypothesis was that the key factors shaping the set of external stakeholders of oil and gas companies are: the controversial nature of geographic factors related to reserve locations, as well as oil and gas supply and demand; the specifics of competitive mechanisms in the global economy; the role of the state as regulator and owner; the characteristics of the production process in the industry; the significant non-economic influence of the sector; and the paradigm of the “green” economy and its spread. Each identified factor was examined in terms of its impact on the formation of the external stakeholder set. It is argued that the non-economic role of the oil and gas sector is most clearly manifested during periods of oil crises. Competitive mechanisms in the oil, gas, and refined products markets are based on both price and non-price factors. The complexity and heterogeneity of the oil and gas complex, as well as the logical interconnectedness of its components, significantly complicate stakeholder identification for each specific company. The dual role of the state – as both regulator and owner – against the backdrop of the sector's significant importance for a country's economic and social development, makes the state one of the key stakeholders for oil and gas companies. “Green”

trends are an important factor that oil and gas companies must consider when engaging with stakeholders. An important scientific task at the current stage is the development of methodological approaches to identifying external stakeholders of oil and gas sector companies, which should subsequently be used to improve management tools in this area.

Keywords: *stakeholders, external stakeholders, economic interest of the stakeholders, oil and gas complex, enterprises of oil and gas complex, oil, gas.*

Постановка проблеми. В контексті подальшого розвитку вітчизняної економіки особливої уваги потребують питання, пов'язані із розвитком підприємств нафтогазового комплексу. Повномасштабне вторгнення вкотре і досить показово вирізнило роль цього сектору для вітчизняної економіки і загалом для України. В свою чергу, для підприємств нафтогазового комплексу надзвичайно важливими є питання, визначені із взаємодією з зовнішніми стейкхолдерами. Саме в цій площині зосереджені як цілком реальні можливості для їх подальшого розвитку в Україні, так і не менші за масштабами загрози. Додаткової актуальності питанням взаємодії підприємств нафтогазового комплексу України із зацікавленими сторонами надає той факт, що одним із основних гравців на цьому полі була і залишається держава.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В своєму подальшому дослідженні будемо опиратися на найбільш аргументовані праці вітчизняних вчених, які вивчали зазначену проблематику.

Так, в науковій праці вітчизняних вчених, в контексті географічного розташування покладів, дисбаланси попиту і пропозиції, зазначається: «Ринок нафти має вагомий вплив на світову економіку, економіку країн та добробут і багатство населення країн, що експортують нафту [1]. Зауважимо, що вплив ринків нафти і газу поширюється не тільки на країни-експортери, але й на держави, що залежать від її імпорту. Очевидно, що економіки країн-імпортерів в переважній більшості випадків більш гостро реагують на динаміку ринків цих природних ресурсів.

Детальну історичну періодизацію світової нафтової та газової промисловості проведено в науковій праці вітчизняних науковців, які зазначають: «Нафта є чи не найдивовижнішою корисною копалиною, яку люди виявили й почали використовувати ще в VI – V тис. до н.д. Проте тільки зовсім недавно – у другій половині XIX ст. – її видобуток досяг промислових масштабів, а в XX ст. разом з природним газом склав основу паливно-енергетичного балансу світу» [2]. На наш погляд, така «дивовижність» нафти має й інший бік медалі – роль нафтогазового комплексу вирізняється серед усіх галузей світової економіки й тим, що поклади нафти та газу розташовані в масштабах світу вкрай нерівномірно.

В науковій праці С. Кулакової проведена оцінка рівня ресурсної взаємозалежності між видобутком вуглеводнів та соціально-економічним середовищем, а також навколишнім середовищем [3]. Проте, не варто ігнорувати і думку тих науковців, які вказують, що значні поклади нафти та газу не є запорукою економічного прогресу та процвітання держави, а обсяги запасів можуть бути як сприятливим фактором для розвитку економіки, так і формувати значні ризики, які в академічній літературі описуються в рамках понять «прокляття ресурсів» [4].

Численні дослідження нафтових криз показують [5-6], що переважна більшість з них виникла внаслідок збройних конфліктів, які, або спричинили скорочення видобутку, або стали причиною розриву логістичних маршрутів, або відобразили спільне рішення країн-експортерів нафти. Події, що розпочалися у лютому 2026 року, і призвели до блокування Ормузької протоки є ще одним тому підтвердженням, а їх наслідки відчули мільярди споживачів.

Мета статті – ідентифікувати фактори, що впливають на формування множини зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового сектору; а також визначити їх вплив на взаємовідносини «підприємство – зовнішні стейкхолдери».

Виклад основного матеріалу. Сучасна наука має серйозний теоретичний базис в питанні ідентифікації зовнішніх стейкхолдерів, визначення їх економічних інтересів, взаємодії з ними. Проте, для підприємств нафтогазового комплексу не завжди можна використати відомі методики, правила та принципи визначення та взаємодії зі стейкхолдерами, адже такі бізнес-єдиниці займають особливе та надзвичайно важливе місце в архітектоніці сучасної економіки. На наш погляд, в цьому питанні варто виходити з існування кількох вагомих факторів, які визначають особливу множину зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового комплексу, а також детермінують їх економічні інтереси (рис. 1).

Рис. 1. Фактори формування множини зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового сектору
Джерело: сформовано автором

На наш погляд, кожен із зазначених факторів має враховуватися в процесі ідентифікації зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового комплексу. Чому варто аналізувати саме виділені на рис. 1 фактори? По-перше, сучасний ринок нафти та газу є насамперед «ринком виробників», тому географічне розміщення покладів формує рух потоків сировини, а надалі – і рух продуктів переробки. Відповідно, формується глобальна мережа стейкхолдерів-постачальників та стейкхолдерів-споживачів. По-друге, специфіка конкурентних механізмів на нафтогазовому ринку визначає роль стейкхолдерів-конкурентів. По-третє, держава продовжує відігравати провідну роль на ринках нафти і газу і як регулятор, і як власник, що детермінує її роль як зовнішнього стейкхолдера. По-четверте, для нафтогазової галузі притаманні значні особливості операційної діяльності, які ускладнюють ідентифікацію зовнішніх стейкхолдерів. По-п'яте, позаекономічний вплив нафтогазового комплексу значно розширює коло зовнішніх стейкхолдерів за рахунок різноманітних некомерційних організацій, засобів масової інформації тощо. По-шосте, в умовах «зеленої» економіки нафтогазові підприємства мають враховувати існування таких зовнішніх стейкхолдерів, як екологічні рухи та організації і т.д.

Позиціонування нафти, нафтопродуктів та газу в економічних взаємовідносинах визначене невідповідністю між географічним розподілом родовищ, попитом та пропозицією на цю групу товарів. Зокрема, найбільші поклади нафти нині знаходяться у Венесуелі (302,2 млрд. б.), Саудівській Аравії (266,2 млрд. б.), Канаді (170,5 млрд. б.). При цьому на десятому місці за цим показником знаходиться Нігерія з показником 37,5 млрд. б. Зазначені дисбаланси у розподілові розвіданих запасів вже є першопричиною для різноманітних конфліктів на міждержавному рівні. Аналогічну ситуацію можна спостерігати і на світовому ринку природного газу. Топ-3 країни за покладами природного газу концентрують майже 50 % усього їх світового обсягу, в свою чергу, загальні підтверджені запаси нафти складають приблизно 1,77 трлн. барелів, а питома вага Топ-10 сягає майже 80 %. Звідси – гостра невідповідність між інтересами самих нафтогазових підприємств, та інтересами однієї із ключових груп зовнішніх стейкхолдерів – споживачами. В багатьох випадках стейкхолдери-споживачі не мають реальних ринкових інструментів впливу на діяльність підприємств нафтогазового комплексу.

Нерівномірність покладів, дисбаланси попиту та пропозиції на нафту та газ у світових масштабах обумовлюють роль цих ресурсів як стратегічних. Так, у 2024 році найбільшими споживачами нафти були – США (18,7 %), Китай, (16,1 %), Індія (5,5 %), Саудівська Аравія (3,9 %), Півд. Корея (2,9 %) [7]. А ключовими імпортерами – Китай (325,2 млрд. дол. США), Європейський Союз (283,5 млрд. дол. США), США (174,4 млрд. дол. США), Індія (141,5 млрд. дол. США) [8].

Наявність значних покладів нафти є стимулом для зростання економічного та соціального

добробуту, але не завжди в цьому питанні спостерігається стійкий зв'язок. Для прикладу, показник ВВП на душу населення за даними світового банку у 2024 році становив: у Венесуелі – 4212,6 дол. США, у Саудівській Аравії – 35121,7 дол. США, у Канаді – 54340,7 дол. США, в Ірані – 5190,2 дол. США, в Іраку – 6073,3 дол. США [9]. Відповідно, надзвичайно складно говорити про врахування в багатьох випадках суспільних інтересів в процесі взаємодії підприємств нафтогазового комплексу зі стейкхолдерами.

Підтверджується цей висновок і наступними даними. Рівень соціального захисту населення в країнах зі значними покладами нафти порівняємо за допомогою Global Social Progress Index [10]. Наведемо місця країн з найбільшими покладами нафти за даними 2025 року в цьому рейтингу: Венесуела – 116 місце з загальних 171, Саудівська Аравія – 68 місце, Канада – 22 місце, Іран – 102 місце, Ірак – 118 місце. Для країн з великими покладами газу ситуація принципово не змінюється: Катар – 48 місце, Туркменістан – 113 місце, Алжир – 79 місце, Нігерія – 137 місце. Тобто, діяльність нафтогазового сектору не завжди має яскраво виражені соціальні ефекти, а соціальні (позаекономічні) фактори в процесі взаємодії з зовнішніми стейкхолдерами відходять на другий план. Наприклад, у найбільш концентрованому варіанті це може виражатися у приховуванні прибутків та зменшенні податкових платежів.

Особливості конкурентних механізмів в нафтогазовому секторі також є важливим фактором формування множини зовнішніх стейкхолдерів для відповідних підприємств. Проблематика конкуренції на енергетичному ринку, загалом, та в нафтогазовому комплексі – серед іншого, є предметом досліджень багатьох закордонних та вітчизняних науковців. Зрозуміло, що «особливість» нафти та газу, як товарів, обумовлює і особливий формат конкуренції на зазначених ринках.

Проте, список держав зі значними покладами нафти та газу є доволі обмеженим, як і очевидно обмеженим є перелік національних держав та крупних ТНК, які реально впливають на ситуацію на цих ринках. Політична та економічна значимість нафти досить часто стає приводом для різноманітних цінових воєн, а в глобальних масштабах говорити про вільну конкуренцію, особливо на ринку нафти – зайве. Як зазначають окремі дослідники, країни-експортери нафти не зацікавлені у низьких цінах на неї, тому досить часто вдаються до різноманітних обмежувальних кроків, щоб забезпечити підвищення цін [11].

Суттєві особливості конкуренції на рівні держав, як учасників глобального нафтогазового ринку, в цілому іманентні до конкуренції між ключовими нафтогазовими корпораціями, які на ньому функціонують. Так, О. Гамова акцентує увагу на тому, що світовий ринок нафти загалом характеризується високим ступенем концентрації й монополізації [12]. Сама специфіка нафтовидобутку вимагає від компаній укрупнення (яке, до речі, можна спостерігати через призму злиттів і поглинань, що відбувалися в останнє десятиліття). Для малих та середніх компаній як правило через відсутність можливості здійснення великих капіталовкладень, такі компанії не в змозі розширювати свій бізнес (освоювати нові родовища, модернізувати інфраструктуру й т.д.) [12].

З позиції виділення зовнішніх стейкхолдерів нафтогазових підприємств достатньо аргументовано виглядає наукова позиція О. Дзьоби та І. Кінаш, які зазначають: «Характерною особливістю розвитку енергетики в останньому десятилітті є посилення як цінової, так і нецінової конкуренції енергоресурсів. Стрімкий розвиток технологій дозволяє прискорити заміщення одних енергоресурсів іншими через із економічну доцільність» [13].

На наш погляд, тут мова йде про нецінову конкуренцію енергоносіїв. Такий підхід фактично міняє контекст конкурентного середовища для підприємств нафтогазового комплексу. Мова йде не тільки про можливість поступового заміщення нафти на ринку енергоносіїв, але і про формування високого рівня залежності від технологій видобування та переробки нафти. Тому компанії, діяльність яких спрямована на наукове та технологічне забезпечення видобутку та переробки нафти і газу перетворюються на одних із ключових стейкхолдерів підприємств нафтогазової галузі.

Складність та суб'єктна неоднорідність нафтогазового комплексу, логічна взаємопов'язаність його складників суттєво ускладнюють ідентифікацію стейкхолдерів кожного конкретного підприємства. Ще складніше ситуація виглядає з врахуванням стрімкого поширення концепції «зеленої» економіки. В цій площині існує тиск кількох факторів:

- по-перше, поширення різноманітних екологічних течій;
- по-друге, інституційні виміри екологічної політики;
- по-третє, визначення нафтогазового комплексу, а також споживання продуктів переробки нафти та газу в якості одного із основних забруднювачів навколишнього середовища.

Втім, у цих процесів є й інша сторона медалі. Як вказано в одній із наукових праць: «Подорожчання газу в державах-членах ЄС зменшило його споживання, передусім домогосподарствами й суб'єктами господарювання, що використовували цей ресурс як сировину, прискоривши «енергетичний перехід», який, за збереження чинних тенденцій, може відбутися вже до 2035 р. [14].

Нафтогазовий комплекс представляє собою складне поєднання багатьох бізнес-одиниць, з різними економічними цілями. В таких умовах надзвичайно складно ідентифікувати стейкхолдерів підприємств нафтогазового комплексу. З цього приводу імпонує підхід, який застосований в одному із аналітичних документів [15]. Тут нафтогазовий сектор розглядається як цілісний комплекс, що складається з таких складників – сектор розвідки та видобутку, сектор транспортування та зберігання вуглеводнів, сектор переробки та збуту нафти і газу.

Також треба зазначити, що дуальна роль держави, як регулятора та власника, на тлі вагомого значення нафтогазового комплексу для економічного та соціального розвитку країни, саме державу роблять одним із ключових стейкхолдерів для підприємств нафтогазового комплексу. Фактично в цьому випадку мова йде про можливість використання державою адміністративних та ринкових методів регулювання. Примітно, що крупні державні нафтогазові ТНК функціонують в Індії та Китаї. Таким чином держава отримує потужні важелі впливу на ринок не тільки як регулятор, але і як власник крупних бізнес-одиниць. В Україні прикладом функціонування такої компанії є АТ «Укрнафта». Проте питання про результати такої дуальної ролі держави вимагає додаткового дослідження, зважаючи на кількість цілей, які прагне реалізувати держава і процесі регулювання нафтогазового комплексу, а також як власник підприємств цього сектору. Тим більше, що в нашій державі якраз навколо діяльності АТ «Укрнафта» спалахували численні скандали. Окрім того, в цьому випадку виникає певний конфлікт інтересів між діями держави, як власника нафтогазового підприємства, та діями держави, як регулятора. Цей конфлікт може призвести до деформації ролі держави, як стейкхолдера підприємств нафтогазового комплексу.

Висновки. Проведений аналіз дає можливість зробити висновки, що факторами, які визначають множину зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового сектору відносяться: контроверсійність географічного розташування родовищ нафти та газу на тлі дисбалансів попиту і пропозиції; конкуренція між викопними вуглеводнями, а також конкуренція між викопними вуглеводнями та відновлюваними джерелами енергії; намагання держави сформувавши сприятливе регуляторне середовище ринку нафти та газу; позаекономічні важелі впливу нафтогазового сектору на розвиток суспільства; особливості виробничої діяльності в галузі; реалізація «зеленої економіки», що призводить до формування принципово нових екологічних стандартів.

Література

1. Рахман М., Євтушенко В., Чупринюк Ю. Економічний аналіз та вдосконалення ринку нафти і нафтопродуктів в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. №18. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-27> (дата звернення: 22.05.2026).
2. Білецький В., Гайко Г., Орловський В. Історія та перспективи нафтогазовидобування: Навчальний посібник. Київ: ФОП Халіков Р. Х., 2019, 302 с.
3. Кулакова С. Ефективний розвиток нафтогазового комплексу як важлива умова соціально-економічного розвитку держави. *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5947> (дата звернення: 20.05.2026).
4. Auty Richard M. *Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis*. London: Routledge, 1993. 288 p.
5. Yergin D. *The 1973 Oil Crisis: Three Crises in One – and the Lessons for Today*. Center on Global Energy Policy. 2023. URL.: <https://www.energypolicy.columbia.edu/publications/the-1973-oil-crisis-three-crises-in-one-and-the-lessons-for-today/> (дата звернення: 22.05.2026).
6. Lesch David W. 1979: The Year That Shaped the Modern Middle East. Westview Press. 2001. 200 p.
7. Neufeld D. *EnergyRanked: The World's Top 25 Countries by Oil Consumption*. Visual Capitalist. URL: <https://www.visualcapitalist.com/the-worlds-top-25-countries-by-oil-consumption/> (дата звернення: 22.05.2026).
8. *World's Top 20 Oil Importers*. Nineonefortyfive. URL: <https://nine145.com/2026/04/05/top-oil-importing-countries-world/> (дата звернення: 22.05.2026).
9. GDP. World Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (дата звернення: 22.05.2026).
10. *2026 Global Social Progress Index*. Social Progress Imperative. URL: <https://www.socialprogress.org/social-progress-index> (дата звернення: 22.05.2026).
11. Morriss A., Meiners R. *Competition in Global Oil Markets: A Meta-Analysis and Review*. Securing America's Future Energy. 2013. URL.: https://secureenergy.org/wp-content/uploads/2020/03/SAFE_Competition-in-Global-Oil-Markets-A-Meta-Analysis-and-Review.pdf (дата звернення: 22.05.2026).
12. Гамова О. Аналіз ціноутворення на світовому ринку нафти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 19. С. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.19.5>.

13. Дзюба О., Кінаш І. Вплив глобальних чинників на розвиток газового ринку. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2019. № 2 (20). С. 33-44.

14. Рябцев Г. Нова реальність глобальних ринків нафти й газу. Сучасні трансформації світового економічного порядку. Виклики і можливості для України. *Наук. ред.: Ю. Якименко, В. Юрчишин*; Центр Разумкова. Київ : [б. в.], 2025. С. 90-92.

15. Американська торговельна палата в Україні. Необхідні зміни для нафтогазового сектору України. К. 2016. 63 с.

References

1. Rakhman M., Yevtushenko V., Chupryniuk Yu. (2018) Ekonomichniy analiz ta vdoskonalennia rynku nafty i naftoproduktiv v Ukraini [Economic analysis and improvement of the oil and petroleum products market in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 18. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-27> (accessed May 22, 2026).

2. Biletskyi V., Haiko H., Orlovskiy V. (2019) Istorii ta perspektyvy naftohazovydobuvannia [History and prospects of oil and gas production]. *Navchalnyi posibnyk*. Kyiv: FOP Khalikov R. Kh., 302 p.

3. Kulakova S. (2017) Efektyvnyi rozvytok naftohazovoho kompleksu yak vazhlyva umova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku derzhavy [Effective development of the oil and gas complex as an important condition for the socio-economic development of the state]. *Efektyvna ekonomika*, no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5947> (accessed May 22, 2026).

4. Auty, Richard M. (1993) *Sustaining Development in Mineral Economies: The Resource Curse Thesis*. London: Routledge, 288 p.

5. Yergin, D. (2023) *The 1973 Oil Crisis: Three Crises in One – and the Lessons for Today*. Center on Global Energy Policy. Available at: <https://www.energypolicy.columbia.edu/publications/the-1973-oil-crisis-three-crises-in-one-and-the-lessons-for-today/> (accessed May 22, 2026).

6. Lesch David W. (2001) *1979: The Year That Shaped the Modern Middle East*. Westview Press, 200 p.

7. Neufeld D. (2025) *EnergyRanked: The World's Top 25 Countries by Oil Consumption*. Visual Capitalist. Available at: <https://www.visualcapitalist.com/the-worlds-top-25-countries-by-oil-consumption/> (accessed May 22, 2026).

8. Nineonefortyfive (2025) *World's Top 20 Oil Importers*. Available at: <https://nine145.com/2026/04/05/top-oil-importing-countries-world/> (accessed May 22, 2026).

9. World Bank (n.d.). GDP. Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> (accessed May 22, 2026).

10. Social Progress Imperative (n.d.) 2026 *Global Social Progress Index*. Available at: <https://www.socialprogress.org/social-progress-index> (accessed May 22, 2026).

11. Morriss A., Meiners R. (2013) *Competition in Global Oil Markets: A Meta-Analysis and Review. Securing America's Future Energy*. Available at: https://secureenergy.org/wp-content/uploads/2020/03/SAFE_Competition-in-Global-Oil-Markets-A-Meta-Analysis-and-Review.pdf (accessed May 22, 2026).

12. Hamova O. (2021) *Analiz tsinoutvorennia na svitovomu rynku nafty [Analysis of pricing on the global oil market]*. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 19, pp. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.19.5>. (accessed May 22, 2026).

13. Dzuba O., Kinash I. (2019) *Vplyv hlobalnykh chynnykiv na rozvytok hazovoho rynku [The influence of global factors on the development of the gas market.]*. *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu. Serii: Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti*, no. 2, pp. 33-44.

14. Riabtsev H. (2025) *Nova realnist hlobalnykh rynkiv nafty y hazu. Suchasni transformatsii svitovoho ekonomichnoho poriadku. Vyklyky i mozhlyvosti dlia Ukrainy [The new reality of global oil and gas markets. Modern transformations of the world economic order. Challenges and opportunities for Ukraine.]*. *Наук. ред.: Ю. Якименко, В. Yurchyshyn*; Tsentrazumkova. Kyiv : [б. в.], pp. 90-92.

15. Amerykanska torhovelna palata v Ukraini (2016). *Neobkhidni zminy dlia naftohazovoho sektoru Ukrainy [Necessary changes for Ukraine's oil and gas sector]*. K. 2016. 63 p.

Отримано: 07.04.2026

Прийнято до публікації: 07.05.2026

Опубліковано: 15.05.2026